

Ohälsa av inomhusmiljö - med fokus på barn

Ulf Flodin

Överläkare, docent

Arbets och miljömedicinska kliniken

Universitetssjukhuset

Linköping

2018 02 07

Definitionen av sjukt hus

- En byggnad, där en förhöjd andel av de som vistas har akuta symptom, som beror på brister i byggnaden eller dess inventarier.

Sveriges byggnadsbestånd

- 36 % = 750 000 av alla byggnader är fuktskadade så gravt att rep. kostnaderna per hus överskrider tio tusen kr.
- För 10 % av fastighetsbeståndet innebär skadorna hälsorisker.
- Saneringskostnad: ett hundra miljarder kr. Boverket 2010

ORSAKER TILL SJUKA HUS

FUKTSKADOR

Mögel

Bakterieväxt

Kvalster

Nedbrytning av byggnadsmaterial

VOC

Ventilation

Air condition

Passiv rökning

Kopiatorer m m

Heltäckningsmattor

Låg städfrekvens

Torr luft

Luftbefuktare

Mjölmande golvp polish/acrylat

Kön - kvinna

Låg rang = beslutsutrymme

Akuta symptom vid vistelse i *fuktskadade* byggnader

Slemhinnor:

ögon: klåda, sveda och irritation

näsa : irriterad, täppt och rinnande. Även ökad *infektionsfrekvens*.

nedre luftvägar: heshet, halstorrhet och hosta

Hud:

rodnad, stickningar och klåda i ansikte och på händer

Allmänsymptom:

trötthet, huvudvärk och koncentrationssvårigheter

(Bornehag 2001, Valtonen V 2017)

Långvariga effekter av vistelse i fuktskadade byggnader

Ökad risk för **astma**debut.

Barn, etablerad riskuppfattning.

Riskökning OR= 1,2 – 4,9 (Bornehag et al. 2001).

Grundrisk kring 1%/år (Rönmark et al. 2002)

Långvariga effekter forts.

Astmadebut

Vuxna.

Riskökning

OR= 7,5 (Cox- Ganser et al 2005).
4,6 (Karvala K et al 2011)
4,6 (Norbäck D et al 1999)
4,7 (Flodin U et al 2004)
+ 5 andra artiklar

Grundrisk 1-4/1000/år

Långvariga effekter forts.

Förhöjd risk för **allergidebut** bland barn, OR = kring 2.

Grundrisk kring 1-2 /100 barn/år

Andrae et al 1988,

Wickman et al 1991

Åberg et al 1996

Lindfors et al 1999

Schafer et al 1999

Savilahti et al 2001

Hägersten-Engman et al 2009

Långvariga effekter forts.

Uppkomst av **sensorisk hyperreaktivitet**.

Denna ger ökad **känslighet mot dofter**. Dessa framkallar

Rethosta, tryck över bröstet, tungt att andas.
nysningar, nästäppa, rinnande näsa.

ögonsveda, klåda, röda ögon, ögontrötthet
huvudvärk.

- **Capsaisintest** för diagnos.
- Capsaisincapslar för behandling?

- Valtonen V, 2017

Biokemiska effekter av vistelse i fuktskadade byggnader

Ökad koncentration av inflammationsmarkörerna interleukiner (IL-1, IL-6) och

TNF-a i nässköljvätska

Samt IL-6 i sputum.

(Purokivi et al 2001)

IL-8 i utandningskondensat hos patienter med symptom i nedre luftvägarna.

(Akpinar-Elci et al 2008)

Inflammationsmarkörer forts.

- Inflammationsmarkörer i **nässköljvätska**;
  - ökad konc av protein S100A
  - sänkt konc av SPLUNC 1, ökad konc av Alfa-1 antitrypsin
  - bland arbetande i fuktskadade byggnader.
-
- Wåhlen K et al 2016.

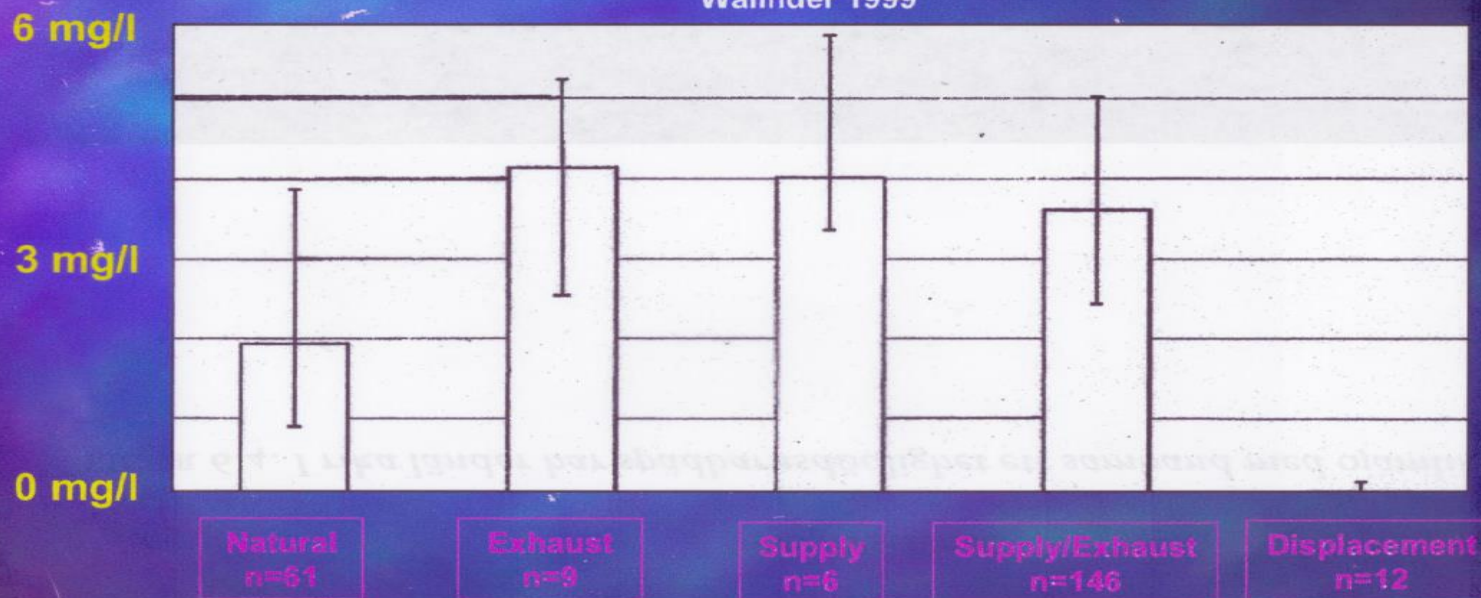
Innehåll i damm

- Damm från fuktskadade byggnader vs friska:
- Inflammationsframkallande verkan NO (kväveoxid), TNF a (tumör necrosis factor) IL 6 (Interleukin) hos mus macrofager.
- Ökad aktivitet i fuktskadade skolor.
- Mögel och bakterier skiljer
- Huttunen K et al 2016

Koncentration av lysozym i nässköljvätska hos lärare i skolor med olika typ av ventilation

Wälinder 1999

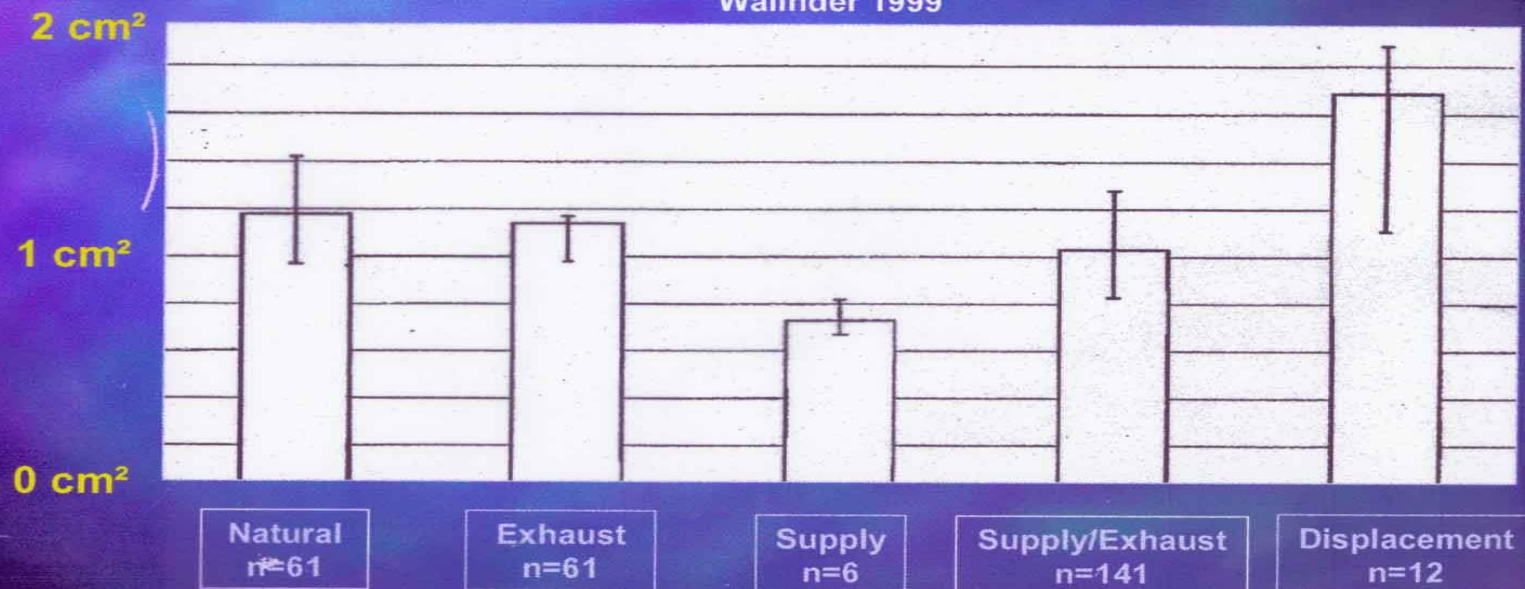

Tvärsnittsyta i näshålan (cm^2) bland lärare i skolor med olika typer av ventilation

Wälinder 1999

Karaktär av besvär

- Luftvägssymptomen är:
- En icke allergisk reaktion – undantag kvalster allergi
- Icke allergiker har samma besvärsfrekvens som allergiker.
- Vuxna verkar ej ha ökad risk bli allergiska mot allmänna agens (katt, björk mm) efter vistelse i fuktskadade byggnader.
- (Flodin et al 2017)

Prognos efter upphörd exponering för fuktskadade hus

Kvarstående slemhinne- överreaktivitet /histamin-slh
svullnad/ i näsan **2 år** efter upphörd exp. hos lärare
(Rudblad et al 2005)

Efter **7 år** hade hälften av 189 personer kvarstående
symptom trots byte av arbetsplats eller åtgärder på
denna.

(Edvarsson et al 2008)

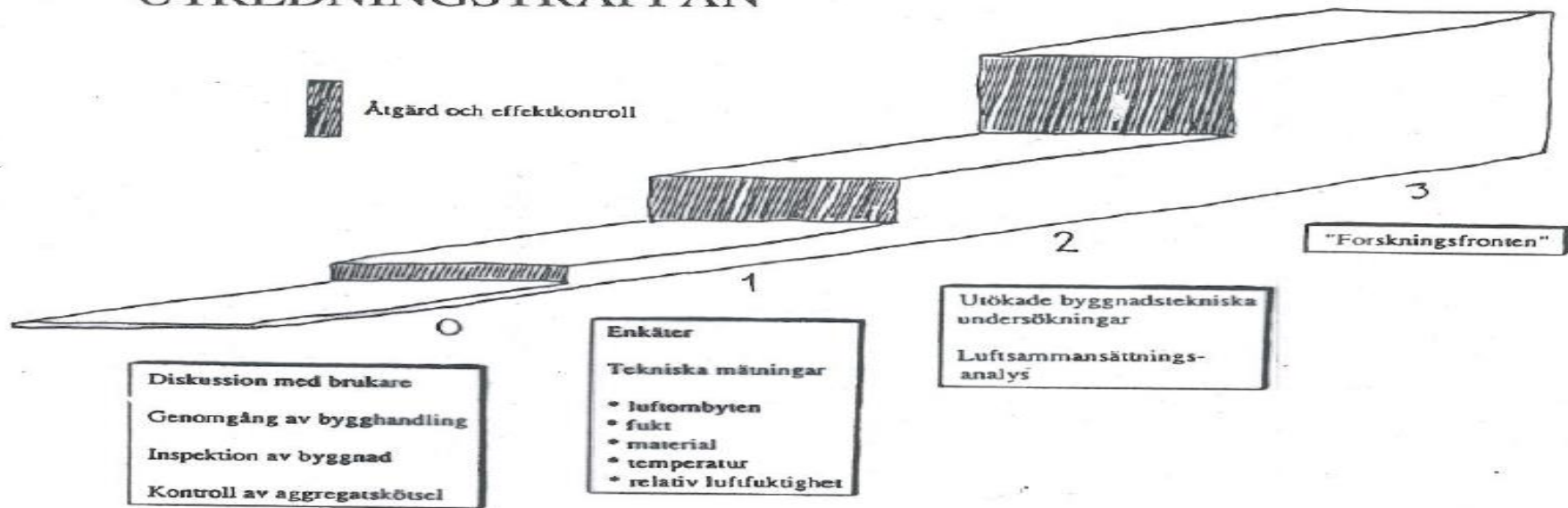
Renovering av fuktskadade byggnader:

Om radikal sanering god effekt, annars inte.

(Sauni R et al 2013)

UTREDNINGSTRAPPAN

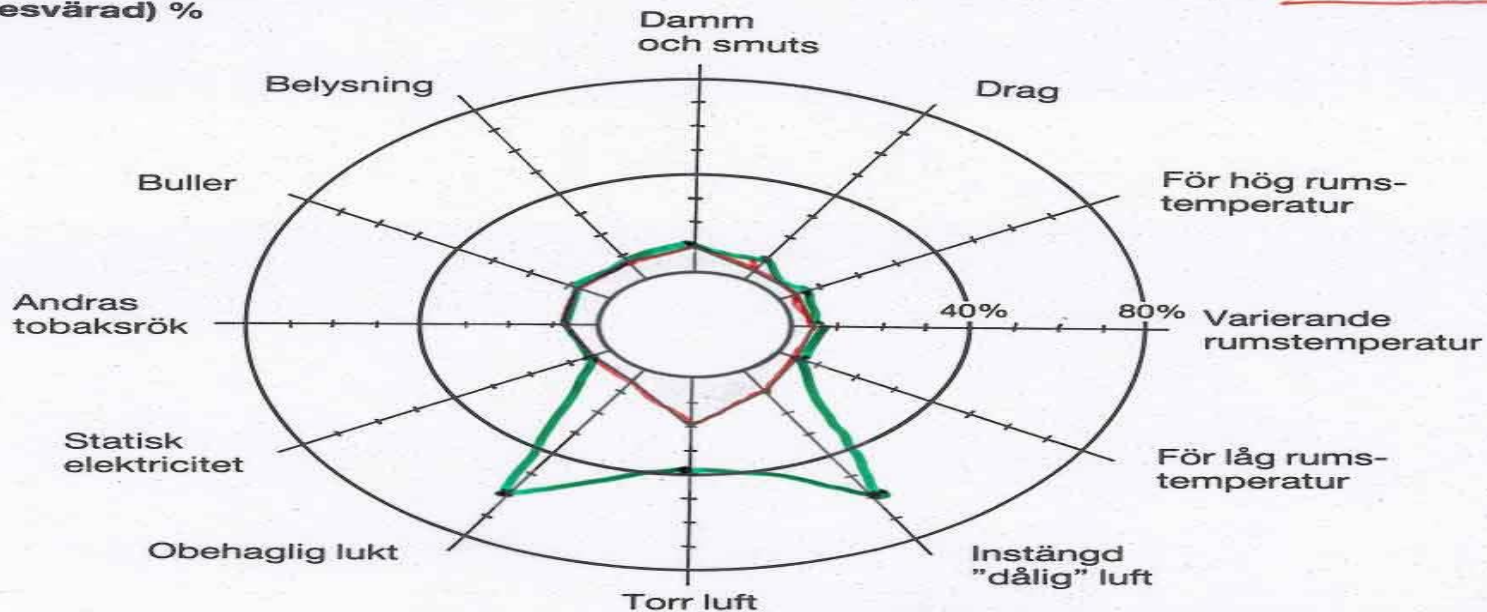

Figur 1.

Bättre inomhus klimat
Konf. Örebro 12-14 mars - 97

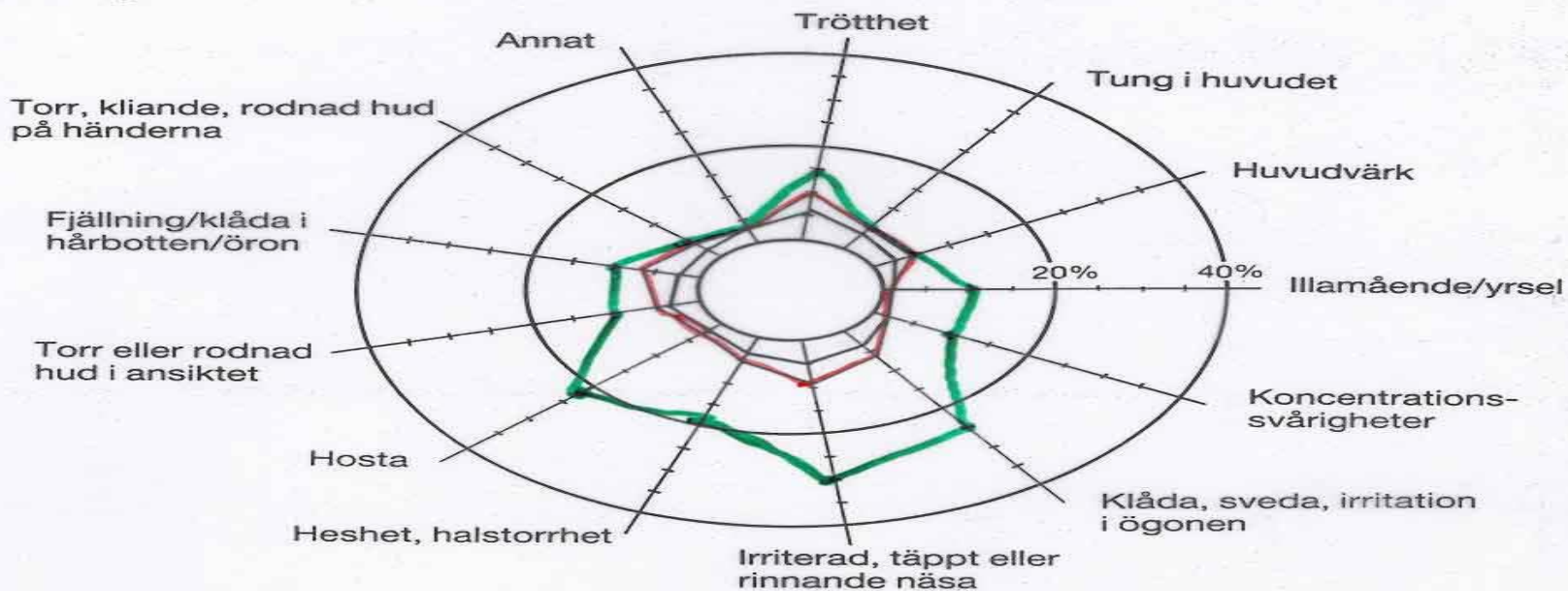
MILJÖFAKTORER (ofta besvärad) %

Referensdata baseras på 319 individer
(136 män, 183 kvinnor) i 9 "friska" byggnader.

Heldragen linje i nedre grafen markerar arbetsmiljörelaterade symtom. Frekvenserna beräknas som andelen "ja, ofta" - svar i förhållande till antalet individer i gruppen.

BESVÄR/SYMTOM (ja, ofta) %

Åtgärder för patienter- i rollen som allmänläkare

- Känna till sambanden.
- Remittera för utredning av byggnad/exponerade FHV/AMM.
- Symptomlindrande behandling/sj.skr i väntan på åtgärd.(Å)
- Å = utredning av byggnad, sanering vid brister.